Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ТЕЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ 16 МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

18-19 квітня 2024 року

Кам'янець-Подільський
2024

УДК: 376-056.2/.3(063)
ББК: 74.37я431
С 28

Рецензенти:

Віктор ГЛАДУШ – доктор педагогічних наук, професор Catholic University in Ružomberok, Faculty of Education, professor of the Department of Special Pedagogy and Pedagogy of Mentally Handicapped, Slovak republic;

Віктор ЛАБУНЕЦЬ – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Редакційна колегія

О. Бєлова, доктор педагогічних наук, доцент; **О. Гаврилов,** кандидат психологічних наук, професор (голова редакційної колегії); **Н. Гаврилова,** кандидат психологічних наук, професор (науковий редактор); **Ю. Галецька,** кандидат педагогічних наук, доцент; **О. Глоба** доктор педагогічних наук, професор; **Т. Докучина**, кандидат педагоігчних наук, доцент; **О. Константинів**, кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар); **В. Левицький,** кандидат педагогічних наук, доцент; **Л. Лісова**, кандидат педагогічних наук, старший викладач; **О. Мілевська**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О. Опалюк**, кандидат педагогічних наук, доцент; **Т. Опалюк,** доктор педагогічних наук, професор; **А. Сімко,** кандидат психологічних наук, доцент; **В. Співак,** кандидат психологічних наук, доцент**;** **О. Ткач,** кандидат педагогічних наук, доцент.

Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 4 від 30 квітня 2024 року)

С 28 Спеціальна освіта: проблеми та перспективи. Тези за матеріалами 16 Міжнародної науково-практичної конференції 18-19 квітня 2024 року / за ред. О. Гаврилова. Кам'янець-Подільський. Видавець Ковальчук О.В. 2024. 271 с.

ISBN 978-617-8105-20-4

До збірника тез увійшли наукові напрацювання фахівців галузі спеціальної освіти та інклюзивної форми навчання. У них пропонуються теоретичні і практичні напрацювання у контексті організації навчально-виховної, корекційно-розвивальної, реабілітаційної та абілітаційної роботи з різними групами осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Адресується спеціалістам-практикам, здобувачам вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, батькам, всім кому не байдужа доля осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ISBN 978-617-8105-20-4

УДК: 376-056.2/.3(063)
ББК: 74.37я431

© Автори статей, 2024

ЗМІСТ

Абакумова І.	Навчально-методичне забезпечення змісту професійно-трудового навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку	9
Алейникова Н. Онишко Л.	Розвивальні ігри з моторного планування по надолуженню освітніх втрат у дітей з особливими освітніми потребами	12
Афузова Г. Кротенко В.	Роль батьків у підтримці психоемоційного благополуччя дітей з особливими освітніми потребами в складних життєвих ситуаціях	15
Бєлова О.	Профілі мовленнєвої готовності до навчання в освітньому просторі дітей старшого дошкільного віку з логопатологією	18
Білик О.	Логопедична робота з дітьми, що мають фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення	21
Богданова Н.	Корекційна спрямованість навчання дітей з порушенням слуху та мовлення на уроках географії	24
Брушневська І.	Упровадження системи раннього втручання в Україні	27
Буйняк М.	Співпраця батьків та фахівців у процесі ранньої корекційно-розвиткової допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку	31
Гаврилов О.	Система оцінювання учнів з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня у спеціальному загальноосвітньому закладі	34
Гаврилова Н.	Проблеми та перспективи розробки професійного стандарту на групу професій “вчитель-логопед”, “логопед”	37
Галецька Ю.	Напрямки роботи з формування зв'язного мовлення учнів молодших класів з інтелектуальними порушеннями	42
Галущенко В.	Сучасні тенденції комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами	45
Глоба О.	Інноваційні технології комплексної реабілітації та соціальної підтримки осіб, які постраждали від військових дій	48

Голуб Н.	Реалізація комунікативного підходу в логопедичній роботі з молодшими школярами із загальним недорозвиненням мовлення	51
Гребенюк Т. Сасіна І.	Проблеми сучасної системи реабілітації людей з порушеннями зору в Україні	54
Григорчук А. Криворотько А.	Вплив сенсорної інтеграції на розвиток дітей з розладами спектру аутизму	57
Дем'янчук І.	Структура та зміст гри “Сідарик” для дітей з порушенням мовлення	61
Диса О. Стець Ю.	Вплив психоемоційного стану матері на здоров’я дитини	65
Дідик Н.	Психологічна допомога дітям з особливими освітніми потребами у воєнний час	68
Докучина Т.	Дослідження здатності до дистанційного навчання майбутніх фахівців спеціальної освіти	72
Донець І.	Барабанна фасилітація і спеціальна освіта: інтеграція інноваційних підходів	74
Дрозд Л.	Роль сім’ї у вихованні дитини з порушеннями психофізичного розвитку	77
Єфименко М.	Педагогічний стрінгінг як новий напрям формування та корекції кистьового праксису в дітей із особливими освітніми потребами (презентація інноваційної авторської методики М. Єфименка)	80
Завітренко Д. Рацул А. Нагорна О.	До питання безбар’єрності в сучасному світі	84
Котлова Л. Захарчук К.	Шляхи до розвитку мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення	88
Зелінська-Любченко К. Стахова Л.	Презентація корисної моделі “Стіл для логопедичних занять”	91
Зюзін Ю.	Релаксаційні техніки в руховій корекції дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	94
Каракай І. Криворотько А.	Процес накопичення знань з ґендерної культури у дітей з особливими освітніми потребами	97
Кисла О.	Методичні підходи щодо формування навичок комунікації у дітей з синдромом Ретта: зарубіжний досвід	101

Завдання № 3. 1. Прочитати текст.

Ігор і Василь посварилися. Їм обом хотілося гратися з ведмедиком. Вони віднімали іграшку один в одного й відірвали ведмедику лапку. Тепер ведмедик лежить у коробці на самоті. Хлопці сидять сердиті, мовчазні. А сестричка Наталка дивиться на них і думає, як же помирити братів.

2. Продовжити і закінчити розповідь.

Недоліки усного мовлення в дітей із ЗНМ часто обумовлюють труднощі формування та порушення писемного мовлення, недостатній рівень розвитку обох форм мовлення спричиняє труднощі у комунікативній діяльності учнів. У роботі з молодшими школярами виключно важливою є робота, що допомагає навчити дітей аналізувати важливі ситуації взаємодії з оточуючими, розуміти емоційний стан інших людей, омовлювати власні емоції, більш успішно використовувати засоби усного та писемного мовлення у процесі спілкування.

Список використаних джерел

1. Голуб Н.М. Дидактичний матеріал з корекції та розвитку писемного мовлення учнів молодшого шкільного віку. Київ. Слово, 2019. 384 с.

Т. ГРЕБЕНЮК
завідувач кафедри технологій освіти та реабілітації
осіб з порушеннями зору
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна)
І. САСІНА
доцент кафедри технологій освіти та реабілітації осіб з порушеннями зору
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В УКРАЇНІ

Проблема реабілітації при порушеннях зору висвітлюється у сучасних вітчизняних (Т. Гребенюк, Т. Костенко, Т. Купріяновою, Л. Медведок, О. Паламар, І. Сасіна, Є. Свєт [1, 2, 3, 4, 5] та інші) та зарубіжних (E.C. Bell, N. M. Mino, L.R. Godier-McBard, C.L. Castle, N. Heinze, R.S.M. Gomes, F. Davies [6] та інші) дослідженнях, в яких розглядаються різні види реабілітації: медична, психологічна, соціальна, фізична, професійна, а також реалізація процесу реабілітації залежно від причини порушення зору.

В Україні у 2023 році під час впровадження проєкту ПРООН «Підтримка реабілітації осіб з інвалідністю, спричиненою війною» було проведено аналітичне дослідження (фінансування якого здійснювалося за рахунок коштів Уряду Північної Кореї та Уряду Німеччини) [1]. При проведені дослідження щодо здійснення заходів з реабілітації людей з порушеннями зору були

використані публікації та аналітичні звіти ВООЗ, проаналізовано Міжнародний стандарт реабілітації осіб з порушеннями зору, проаналізовано діяльність реабілітаційних закладів в України, США, Великобританії та Німеччині.

Під час аналізу окрема увага була приділена аналізу вітчизняних законодавчих документів, в яких розглядаються питання реабілітації: «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (редакція 20.03.2023) та «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» (редакція 29.07.2022), а також постанов Кабінету Міністрів України: «Про затвердження державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю» (редакція 01.01.2023), «Деякі питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я» (редакція 16.12.2022).

Визначення поняття «реабілітація» відповідно до Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» відповідає положенням ВООЗ і розглядається як «комплекс заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я або старіння у взаємодії з її середовищем». Але у вітчизняному законодавстві також використовується термінологічне поняття «реабілітація осіб з інвалідністю» (Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»), яка передбачає застосування системи «медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними засобами реабілітації і медичними виробами».

У процесі аналізу було визначено, що доступність послуг реабілітації гарантується Конвенцією про права людей з інвалідністю, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 2006 року (ратифіковано Україною в 2009 році). Саме забезпечення доступності послуг реабілітації сприяє дотриманню прав усіх людей на здоров'я, освіту, працю та зайнятість, соціальне обслуговування, що має особливе значення не лише для захисту прав осіб з інвалідністю, але й для профілактики інвалідності.

Результати проведеного дослідження показали, що процес реабілітації людей з порушеннями зору відповідно до Концепції організації реабілітаційної допомоги в системі охорони здоров'я ВООЗ (2019) та Міжнародного стандарту реабілітації зору (2022) розглядається «як безперервний процес міждисциплінарної взаємодії протягом життя незалежно від віку та глибини порушення» [1, с.11]. Відповідно до Концепції реабілітаційна допомога може надаватися на різних рівнях системи охорони здоров'я та в різних умовах (заклади охорони здоров'я, реабілітаційні заклади, заклади освіти, на робочих місцях, у громадах за місцем проживання, у формі самореабілітації) [1, с.8].

Аналіз закордонного досвіду надання реабілітаційних послуг людям з порушеннями зору (США, Велика Британія, Німеччина) показав, що зазначені послуги надаються у громадах за місцем проживання, у закладах охорони

здоров'я, а також функціонують окремі державні та приватні заклади реабілітації виключно для людей з порушеннями зору.

У Міжнародному стандарті реабілітації осіб з порушеннями зору зазначається, що у наданні реабілітаційних послуг беруть участь фахівці різних галузей: охорони здоров'я, освіти, соціально-психологічної сфери. Зокрема, Американська академія офтальмології склад команди реабілітації зору пропонує формувати залежно від віку: для дітей – це лікар-офтальмолог, спеціаліст по роботі зі зниженим зором та вчитель для дітей з порушеннями зору (тифлопедагог); для дорослих осіб – це лікар-офтальмолог, терапевт зору, ерготерапевт, вчитель-реабілітолог, фахівець з орієнтування і мобільності, спеціаліст з адаптивних технологій, соціальний працівник, консультант. Таким чином, за кордоном до реабілітації залучені як медичні спеціалісти, так і фахівці немедичних спеціальностей.

Спираючись на результати аналітичного дослідження були окреслені проблемні питання сучасної системи реабілітації людей з порушеннями зору в Україні проблеми.

По перше – це неузгодженість законодавчих документів щодо надання реабілітаційних послуг людям із порушеннями зору.

По-друге – недостатньо розгалужена інфраструктура надання реабілітаційних послуг. Так, в Україні до 2023 року реабілітація людей з порушеннями зору здійснювалась: у громадських організаціях (місія «Служіння незрячим», ГС «Сучасний погляд») та єдиному державному місцевого підпорядкування закладі КРУ «Київський центр незрячих». У 2023 році реабілітацію осіб з порушеннями зору розпочали Державна реабілітаційна установа Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля» (м. Вінниця) та освітньо-реабілітаційний центр ГО «Тріниті ХАБ» (м. Київ).

По-третє – це кадровий потенціал. Враховуючи дію в Україні двох законів про реабілітацію, до сих пір не узгоджено на рівні держави – які фахівці мають залучатися до надання реабілітаційних послуг особам з порушеннями зору на різних етапах реабілітації.

Список використаних джерел

1. Гребенюк Т.М. Реабілітація людей з порушеннями зору: аналіз ситуації. Матеріли Міжнародного проекту «Підтримка реабілітації людей з інвалідністю, які отримали травми внаслідок війни». 2023. 56 с. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/reabilitatsiya-lyudey-z-porushennyamy-zoru-analiz-sytuatsiyi

2. Гребенюк Т.М., Сасіна І.О., Свєт Є.О. Реабілітація людей з порушеннями зору: огляд моделі. Матеріли Міжнародного проекту «Підтримка реабілітації людей з інвалідністю, які отримали травми внаслідок війни». 2023. 26 с. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/reabilitatsiya-lyudey-z-porushennyamy-zoru-ohlyad-modeli

3. Сасіна І. О., Гребенюк Т. М., Медведок Л. Г. Ключові положення міжнародної політики щодо реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного

функціонування / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць. Київ, 2023. Вип. 44. С. 73-82. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41793

4. Сасіна І., Паламар О., Гребенюк Т., Купріянова Т., Медведок Л. Удосконалення системи соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців, які отримали порушення зору внаслідок бойових дій / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ, 2022. Вип. 88. С. 177-181. DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.35

5. Kostenko, T., Petrykina, A., Los, O., Legkiy, O., Palamar, O., Popovych, I.. Psychological and pedagogical experiment of research into the rehabilitation impact of typhlo devices on the formation of people with visual impairments. Amazonia Investiga, 11(52). 2022. p. 175-185. https://doi.org/10.34069/AI/2022.52.04.19

6. Bell, Edward C.; Mino, Natalia M. Blind and visually impaired adult rehabilitation and employment survey: Final results. *Journal of blindness Innovation and Research,* 3(1). 2013. p.1-35. URL: https://www.pdrib.com/pages/reports-35-323-3-PB.html

А. ГРИГОРЧУК
здобувач спеціальності 016 Спеціальна освіта
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
(м. Дніпро, Україна)
А. КРИВОРОТЬКО
старший викладач кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
(м. Дніпро, Україна)

ВПЛИВ СЕНСОРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

У перші роки свого життя дитина отримує інформацію із навколишнього середовища за допомогою зорових, смакових, рухових, нюхових, тактильних, слухових відчуттів. Дитина з розладом аутистичного спектру (РАС) внаслідок порушення розвитку головного мозку, має дещо нетипову чутливість до сенсорних аналізаторів. На сучасному етапі наукового становлення, РАС розглядається як системне порушення розвитку.

Для дитини з цим розладом характерне порушення контакту та спілкування з іншими дітьми, дорослими. Також важливою рисою поведінки при аутизмі є специфічні реакції на різні сенсорні стимули: дотик, світло, запах, звук, відчуття руху, смак.